וקטמא שרי. פרש"י לגבלו ולטוח בו דלמא בר גבול הוא ומיתה דלמרינן בנפש (דף יח.) דלפילו בנתינת מים על (ג) העפר בעלמא הוא חייב משום מגבל דקלמר התם אחד נותן את העפר ואחד נותן את המים התמרון מייב[א] וי"ל דהכא ר"ל קטמא שרי כלומר וקטמא שרי לסתום הסדקים של תנור שלא יוציא החום כמו שהוא יבש שלא נתינת מים עליו[ב] ועוד יש לומר דה"פ וקטמא שרי כגון שגבלו מערב יום טוב

(ד) ושרי שלא [ג] [גיבול]:

מלמטה למעלה אסור. משום דהוי דרך בנין וכן הוי טעמא דכולן וה"מ היכי מסדרין שלמח שמין לו רגלים על גבי ספסלים שלו דמתחלה משימין הספסלים וחה"כ משימין עליהם את השלמן י"ל דהוחיל ואין להם מחיצות שרי וכל הני מיירי לחית להו מחיצות לגדיים המגיעות לארץ[ג] ותימה לחמר נשמת (דף לו: ושם) מחזירין קדרה על גבי כירה ושמס (דף לח:) קחמר מלן לחית ליה מחזירין לחפילו נשמת מחזירין וי"ל דכל הנך מיון מסורין שלח היכא שמתקן החהל ומחיות שלו אבל אם עשה החהל שלא מחיות שרי ושמס גבי כירה המחיות היו עשויות מתחלה וכן פר"ח גבי ביעתא כגון שיש בילים מכלן ובילים מכלן וה' על גבילהן והחור מתח חורין ולא כפי' רש"י שפי' בילים שהסדרין על גבי הסכלה דכיון לליכא מחיות שלא הוי כעין בנין שלא נרע' דלפרים[ד] וגם פוריא שלא מיירי כגון

בגופו ויש אומרים אף מי שאין לו אלא חלוק אחד ות"ק אפשר דמעיין במניה: **מתני'** [ו]אין שוברין את החרס ואין חותכין הנייר לצלות בו מליח [ו]ואין גורפין תנור וכירים אבל מכבשין ואין מקיפין שתי חביות לשפות עליהן את הקדרה [ח]ואין סומכין את הקדרה בבקעת וכן בדלת [ט]ואין מנהיגין את הבהמה במקל ביום טוב ורבי אלעזר בר' שמעון מתיר: **גמ'** מ"ט משום דקא מתקן מנא ואין גורפין תנור וכירים תני רב חייא בר יוסף קמיה דרב נחמן [י]ואם אי אפשר לאפות אלא אם כן גורפו מותר דביתהו דר' חייא נפל לה אריחא בתנורא ביומא טבא אמר לה ר' חייא [יא]חזי דאנא רפתא מעלייתא בעינא [יב]א"ל רבא לשמעיה טוי לי [יג] בר אווזא ואזדהר מחרוכא א"ל רבינא לרב אשי אמר לן רב אחא מהוצל דמר שרקין ליה תנורא ביומא טבא אמר ליה אנן [יג]ארקתא דפרת סמכינן [יד]והנ"מ [טו] הוא דצייריה מאתמול אמר רבינא [טז]וקטמא שרי: ואין מקיפין שתי חביות: אמר רב נחמן [יז]אבנים של בית הכסא מותר לצדדן ביום טוב איתיביה [יח]רבה לרב נחמן אין מקיפין שתי חביות לשפות עליהן את הקדרה אמר ליה שאני התם משום דקא עביד אהלא א"ל רבה זוטא לרב אשי אלא מעתה בנה אצטבא ביו"ט דלא עביד אהלא הכי נמי דשרי א"ל התם בנין קבע אסרה תורה בנין ארעי לא אסרה תורה וגזרו רבנן על בנין ארעי משום בנין קבע והכא משום כבודו לא גזרו ביה רבנן [יט]אמר רב יהודה [כ]האי מדורתא מלמעלה למטה שרי מלמטה למעלה אסור

וכן

מכותל התנור: **רפתא מעלייתא בעינא.** כלומר גרפי התנור: **טוי לי חווזא.** נלה לי חוור בתנור. שתנוריסס היו קטנים ופיהן למעלה ומולה הללי לתוכו וסותם פיו והוה נלה: **ואזדהר מחרוכא.** שלא יתחרך. כלומר גרוף לת התנור שלא יהא בו בשוליו דבר גבוה כמו מריח או מבן שהוסק בתנור שנוגע בללי ושורפו: **דמר.** רב חסי: **שרקין ליה תנורא.** עבדי מדוני טחין סבידות כסוי פי התנור בטיט שלא יפא חומו כשהללי בתוכו שהרוח קשה בללי ותימה לן מלתא משום דגבול טיט מולה לליסה הוא: **ארקתא דפרת סמכינן.** על שפתו של פרת אנו נסמכים בדבר שאין אנו לריכים לגבל טיט ששפת פרת טיט מגובל הוא: **והוא דלייריה מאתמול.** עשה בו סימן ונתקו ללל מחר: **וקטמא שרי.** לגבלו ולטוח בו דלמא בר גבול הוא: **אבנים של בית הכסא.** אבנים גדולות שמלדדין אותן להיות כמין מושב חלול ויושבין עליהם בשדות במקום המיוחד לבית הכסא: **דקא עביד אהלא.** שיש לו גג שלא הכא ליכא גג: **אצטבא.** הסא של בנין לבנים וטיט: **בנין ארעי.** שאינו להתקיים: **והכא.** גבי בית הכסא משום כבוד הבריות לא גזור: **האי מדורתא.** היסק גדול שעושין לפני שריס כדרך בנין עושין לו כתליס מד' רוחות וסודרין עליס למעלה ודומה לההל: **מלמטה למעלה.** לסדר העליס של כתליס תחלה לעשות עליהם הגג שלורין בנין הוא: **מלמעלה למטה.** להתחיל תחלה מן הגג ולא"כ יסדרו תחתיו עלי הכתליס שרי:

וכן

רש"י ד"ה ואין סומכין וכו' אצל בל תשחית. עין לקמן דף לג ע"ב כרש"י ד"ה לף יטול:

לעזי רש"י

גראדיל"א [גרדי"ל]. אסכלה. פרימבר"א. [טרימבר"א]. חצובה (בעלת שלוש רגליים).

מוסף רש"י

חותכה באור בפי שתי נרות. שלא תיפה מרוכה, על ידי שינוי מוהר לחתכה, שמכשיס קלה הפחילה בפי הגר של קלה (ל"ל וקלה) השני בפי גר אחר ומדליקה בחחילה ומחנחנת ומנצלו שתי נרות דולקין (האורה ח"א סי' שס). האי מדורתא. היסק גדול, מלמעלה למטה. לאחו העלים העליונים בחויר ולאת מחחונים מלמטה, שרי. ביו"ט לחין זה בנין לחלים, מלמטה למעלה אסור. לאת מחחונים מחלה לדלין בריבוע כדרך שעושין בפני הסריס ולסדר עליונים למעלה דהיינו בנין גרסינן מלמעלה למטה שרי מלמטה למעלה אסור וכן מלאתי מחחונת הגחונים וכן עיקר (ערוכין קא.).

הגהות הב"ח

(ג) גמ' טוי לי חווח בל"ל ותיבת בר נמחק: (ב) שם והנ"מ דלייריה בל"ל ותיבת הוא נמחק: (ג) תוס' ד"ה וקטמא הוא: (ד) בא"ד שגבלו מעיו"ט ושרייר בלא גבול:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה ואין סומכין וכו' אצל בל תשחית. עין לקמן דף לג ע"ב כרש"י ד"ה לף יטול:

תורה אור השלם

1. וְלֹא יִדְבַּק בְּיָדְךָ מְאוּמָה מִן הַחֵרֶם לְמַעַן יָשׁוּב יְיָ מֵחֲרוֹן אַפּוֹ וְנָתַן לְךָ רַחֲמִים וְרִחַמְךָ וְהִרְבֶּךָ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבֹתֶיךָ: דברים יג יח

2. יָדַע כִּי נָבוֹן בְּיָדוֹ יוֹם חֹשֶׁךְ: איוב טו כג

רבינו חננאל

ואין חותכין הפחילה לשנים ביו"ט כר. ואוקימנה חותכה באור בפי שתי נרות. ופי' כגון שהיתה פחילה ארוכה מכניס קלה הפחילה בפי הנר, וקלתה האחרת בפי נר אחרת ומדליקה באמלע ומנחקת, ונמלאו שתי נרות דולקין. מתניתין הפחילה ביו"ט [מאי מוהטין] עדוי חשכה. פירוש המתעבה בקלה הפחילה כמין גחלת ומתעכב האורה, מותר לחותכה. **תני בר קפרא בפחילה ג' דברים להחמיר**, אין גודלין אותה לכתחילה ביו"ט, ואין מהבהבין אותה באור, ואין חותכין אותה בשנים. וג' דברים להקל ממעכה ביד, ושורה בשמן, וחותכה באור בפי שתי נרות. אמר רב **עשירי בבל יורדין לגיהנם.** כי הא דשבתי איקלע לבבל כו'. **ואמר** נמי כל המצפה לשלחן חבירו עולם חשך בעדו, שנאמר נודד הוא ללחם איה וגו' ת"ר ג' (**דברים**) **שחייהן אינם חיים.** המצפה לשלחן חבירו, ומי שאשתו מושלת עליו, ומי (שאיסורין) [שיסורין] בגופו, ופשוטין הן. אין **שוברין חרס ואין חותכין נייר לצלות בו מליח** ביו"ט, משום דמתקן מנא. **ואין גורפין תנור וכירים**, ואם אי אפשר לו לאפות אא"כ גורפו מותר. **שרקין ליה תנורא.** פירוש טחין פי התנור בטיט כאשר נותנין הפת או הצלי בתוכו. א"ל **רב אשי לרבינא אנן ארקתא דפרת סמכינן לה.** כלומר אין אנו גובלין טיט ביו"ט, אלא נוטלין מן העפר המלוחלח אשר על שפת נהר שהוא כעין טיט ובו טחין פי התנור, וזה הטיט שבשפת פרת מערב יו"ט מכינין אותו. **ואפר** כירה מותר לגבל ולטוח בו שאינו בן גיבול. אין מקיפין **ב' חביות**, אחת מיכן ואחת מיכן לשפות עליהן הקדירה. **ירושלמי** משום בונה, שנמצא עושה כמין כירה ועליה הקדירה אהל, אבל אבנים לבית הכסא מותר לצדדן אחת כנגד אחת. **אמר רב יהודה האי מדורתא** (ממטה למעלה) [מלמעלה למטה] שרי. פירוש דרך בנין, [אסור כגון שנתן עצים בארץ ואחרים על גבן], אבל אם אחז העץ למעלה ונתן אחר תחתיו ועוד אחר תחתיו עד שמגיע למטה בקרקע כיון שאינה דרך בנין מותר.

דקמתקן מנא באור נמי קא מתקן מנא תני ר' חייא [א]חותכה באור בפי שתי נרות אמר רב נתן בר אבא אמר רב [ב]מוחטין את הפחילה ביום טוב מאי מוחטין אמר רב חנינא בר שלמיא [ג](משמיה דרב) לעדויי חושבא תני בר קפרא [ד]ו' דברים נאמרו בפחילה ג' להחמיר וג' להקל להחמיר [ה]אין גודלין אותה לכתחלה ביו"ט ואין מהבהבין אותה באור ואין חותכין אותה לשנים להקל [ו]ממעכה ביד ושורה בשמן וחותכה באור בפי שתי נרות ואמר רב נתן בר אבא אמר רב עתירי בבל יורדי גיהנם הם כי הא דשבתאי בר מרינוס אקלע לבבל בעא מניהו עסקא ולא יהבו ליה מזוני מיזן נמי לא זינוהו אמר הני מערב רב קא אתו דכתיב [ז]ונתן לך רחמים ורחמך [ח]כל המרחם על הבריות בידוע שהוא מזרעו של אברהם אבינו וכל מי שאינו מרחם על הבריות בידוע שאינו מזרעו של אברהם אבינו ואמר רב נתן בר אבא אמר רב כל המצפה על שלחן אחרים עולם חשך בעדו שנאמר [ז]נודד הוא ללחם איה ידע כי נכון בידו יום חשך רב חסדא אמר אף חיין אינן חיים ת"ר [ט]ג' חייהן אינם חיים ואלו הן המצפה לשלחן חבירו ומי שאשתו מושלת עליו ומי שיסורין מושלין בגופו ויש אומרים אף מי שאין לו אלא חלוק אחד ות"ק אפשר דמעיין במניה: **מתני'** [י]אין שוברין את החרס ואין חותכין הנייר לצלות בו מליח [יא]ואין גורפין תנור וכירים אבל מכבשין ואין מקיפין שתי חביות לשפות עליהן את הקדרה [יב]ואין סומכין את הקדרה בבקעת וכן בדלת [יג]ואין מנהיגין את הבהמה במקל ביום טוב ורבי אלעזר בר' שמעון מתיר: **גמ'** מ"ט משום דקא מתקן מנא ואין גורפין תנור וכירים תני רב חייא בר יוסף קמיה דרב נחמן [יד]ואם אי אפשר לאפות אלא אם כן גורפו מותר דביתהו דר' חייא נפל לה אריחא בתנורא ביומא טבא אמר לה ר' חייא [טו]חזי דאנא רפתא מעלייתא בעינא [טז]א"ל רבא לשמעיה טוי לי [יז] בר אווזא ואזדהר מחרוכא א"ל רבינא לרב אשי אמר לן רב אחא מהוצל דמר שרקין ליה תנורא ביומא טבא אמר ליה אנן [יח]ארקתא דפרת סמכינן [יט]והנ"מ [כ] הוא דצייריה מאתמול אמר רבינא [כא]וקטמא שרי: ואין מקיפין שתי חביות: אמר רב נחמן [כב]אבנים של בית הכסא מותר לצדדן ביום טוב איתיביה [כג]רבה לרב נחמן אין מקיפין שתי חביות לשפות עליהן את הקדרה אמר ליה שאני התם משום דקא עביד אהלא א"ל רבה זוטא לרב אשי אלא מעתה בנה אצטבא ביו"ט דלא עביד אהלא הכי נמי דשרי א"ל התם בנין קבע אסרה תורה בנין ארעי לא אסרה תורה וגזרו רבנן על בנין ארעי משום בנין קבע והכא משום כבודו לא גזרו ביה רבנן [כד]אמר רב יהודה [כה]האי מדורתא מלמעלה למטה שרי מלמטה למעלה אסור

וכן

דקמתקן מנא. מחת היתה ועושה לותה שתים: **כפי שתי נרות.** נותן שני לחשיה בתוך שתי נרות לס לריך להלליקן כאחת ומלליק בחמלע ללא מוכח ללתקוני מנא מכוון ללא להלליקה בעלמא: **נעדויי חושבא.** כשהיא נעשית בללשה פחס מעבידה: **נעדויי.** להסיר: **חושבא.** פחס המחשיך לורה: **נאחרו בפחילה.** ביו"ט: **ממעכה ביד.** תקון כלאחר יד הוא: **יורדי גיהנם הן.** שלינן מרחמים לעשות לדקה: **עסקא.** סחורה להשתכר למחלית שכר: **מזוני.** שלל מסס מזונות מיזן נמי לא זינוהו: **ונתן לך רחמים.** שתרחס על הבריות: **לחמר נשמע לחבותיך.** מי שיש לו רחמים מזרעו של חברהם מלינו: **נעדו.** כנגדו כמו שכת נעדו (לעיל ט). כלומר חשך פרוס לפניו הכל עליו כחשך: **נכון בידו.** מזומן חללו: **מי שאין לו אלא חלוק אחד.** אין יכול לכבסו וכיס מלערין לוחו: **דמעיין במניה.** מפלה את כליו מן הכיס: **מתני' אין שוברין את החרס.** כשעולין דגיס על המסכלת שקורין גרלדילי"ת בלע"ז מותכין קיסם או קש שבליס או שוברין חרסים או מותכין נייר ושורין בסיס וסודרין הנייר על גב המסכלת מפני שהמתכת מתחמס ושורף את הדגי: **מליח.** דג: **ואין גורפין תנור וכיריס.** שם נפל לתוכו מן הטפל והטיח אין גורפין לוחו דמתקן מנא הוא ואתיא כרבנן דאמרי מכשירי לוכל נפש אסירי: **מכבשין.** משכיחין את הלפר והטפר שיהא חלק משפילו ומשוחו שלא יגע בשם שמדובקים בדפנותיו ויארפו. מכבשין פרימבר"ש: **מקיפין.** מקדרין זו אלל זו כמו [ו] אין מקיפין בריתה (חולין דף כ.) וכמו לתרוס שלא מן המוקף (גיטין דף ל:) היינו סמוך וכמו מקפת וקורא לה שם (נדה דף עג:): **נשפוס עליהס קדירה.** והלור אין שתי החביות: **לשפות.** להושיב. כל הושבת קדירה על הלור קרי שפיתה כאילו לה כלי ברזל שקורין טרפיי"ד לו שאין לו כירה של חרס חלולה. ולאחר לה משום דדמי לבנין ומדרבנן משום דמתחזי כהלבה: **ואין סומכין קדירה בבקעת.** קסבר לא נתנו עלים אלא להסקה לפיכך מוקלין הן [ז] אלא לל תשמיש: **וכן בדלת.** השתא משמע וכן אין סומכין קדירה בדלת וכגמרא[ח] פריך עלה: **ואין מנהיגין את הבהמה במקל.** בדשות הרבים. השתא קס"ד משום דאין משתמשין בעלים אלא לדבר שיש בו לחשים וכיון שאין בו לחשים אסור. ומסיק משום דמתחזי כהלבה: **ורבי אלעזר בר' שמעון מתיר.** כר"י: **אריחא.** חלי לבינה ונתק מזוני: **דמעיין במניה.** כלומר גרפי התנור: **טוי לי חווזא.** נלה לי חוור בתנור. שתנוריסס היו קטנים ופיהן למעלה ומולה הללי לתוכו וסותם פיו והוה נלה: **ואזדהר מחרוכא.** שלא יתחרך. כלומר גרוף לת התנור שלא יהא בו בשוליו דבר גבוה כמו מריח או מבן שהוסק בתנור שנוגע בללי ושורפו: **דמר.** רב חסי: **שרקין ליה תנורא.** עבדי מדוני טחין סבידות כסוי פי התנור בטיט שלא יפא חומו כשהללי בתוכו שהרוח קשה בללי ותימה לן מלתא משום דגבול טיט מולה לליסה הוא: **ארקתא דפרת סמכינן.** על שפתו של פרת אנו נסמכים בדבר שאין אנו לריכים לגבל טיט ששפת פרת טיט מגובל הוא: **והוא דלייריה מאתמול.** עשה בו סימן ונתקו ללל מחר: **וקטמא שרי.** לגבלו ולטוח בו דלמא בר גבול הוא: **אבנים של בית הכסא.** אבנים גדולות שמלדדין אותן להיות כמין מושב חלול ויושבין עליהם בשדות במקום המיוחד לבית הכסא: **דקא עביד אהלא.** שיש לו גג שלל הכא ליכא גג: **אצטבא.** הסא של בנין לבנים וטיט: **בנין ארעי.** שאינו להתקיים: **והכא.** גבי בית הכסא משום כבוד הבריות לא גזור: **האי מדורתא.** היסק גדול שעושין לפני שריס כדרך בנין עושין לו כתליס מד' רוחות וסודרין עליס למעלה ודומה לההל: **מלמטה למעלה.** לסדר העליס של כתליס תחלה לעשות עליהם הגג שלורין בנין הוא: **מלמעלה למטה.** להתחיל תחלה מן הגג ולא"כ יסדרו תחתיו עלי הכתליס שרי:

וכן

רשב"ם, ב. וקמ"ל דלא גזרינן שמא יגבל בי"ט. תוס' שבת יח. ד"ה שלל דיו. ג. שלא יתכן לאסור אם לא יהיו הרגלים ארבע דפים מחוברים בארבע דופני התיבה שאין העולם נזהרים ליתן השולחן על גבי הרגלים בשבת. שלטי הגבורים דף יח. תוס' ה.

הגהות הב"ח

(א) גמ' מיי' פ"ד מהל' יו"ט הל' ז' טוש"ע או"ח סי' תקיב סעיף ח: (ב) ג ב מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף י: (ג) ד ג מיי' שם הל' ז טוש"ע שם סעיף ט: (ד) ה [מיי' פי"ט מהל' מילה הל' יז ופ"א מהל' מתנות עניים הל' ג]: (ה) ו מיי' פ"ד מהל' יו"ט הלכה ח ופכ"ג מהלכות שבת הל' ו סמג לאוין עה טוש"ע או"ח סי' תקח סעיף ג וסי' שמ סעי' יג]: (ו) ז מיי' פ"ג מהלכות יו"ט הל' ג' טוש"ע או"ח סי' תקג סעיף ד: (ז) ח מיי' שם פ"ד הלכה יא טוש"ע או"ח סי' תקב סעיף ג: (ח) ט מיי' שם פ"ה הלכה ג סמג שם טוש"ע או"ח סי' תקכ סעיף ד: (ט) י מיי' שם פ"ג הלכה י טוש"ע או"ח סי' תקג סעיף ד: (י) מ כ ל מ מיי' שם טוש"ע שם סעיף ז: (יא) **מא** ג מיי' פ"ד שם הלכה יג [ע"ש פ"ח סי' שיב סעי' י טור שם סי' שטו]: (יב) **מב** ס מיי' שם הל' יד סמג שם טוש"ע או"ח סי' תקג סעיף ג:

מוסף תוספות

א. ועוד מוכח התם בפרק מי שהחשיך (דף קנה:) דמיחייב טפי במידי דלאו בר גיבול דנחינת מים זהו גיבולו. ל"ש סימן ע. ולא עוד אי לאו בר גבול הוא כ"ש שאסור דמשעת נחינתו במים חייב דשרייתו זהו גיבולו.